
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

הריח של האחר: על חושים, נשים ומיעוטים בספרות האיטלקית -
45241

תאריך עדכון אחרון 26-12-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: לימודים רומאניים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר קיארה קראדונה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: chiara.caradonna@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג', 16:30-18

תאור כללי של הקורס:

כבר ב-1889, הפילוסוף הגרמני פרידריך ניטשה טען ש"חוש הריח הוא אחד מכליני המעודנים ביותר" והפציר בקוראותיו ובקוראיו להשתמש בו יותר, במיוחד במדעי הרוח. ניטשה טען זאת בתגובה לכך שעד אז, המחשבה המערבית לרוב התעלמה מחוש הריח או הפחיתה מערכו. אך חוש הריח הוא אכן, כפי שניבא ניטשה, כלי עדין ומדויק, שמאפשר לנו להבחין, בין היתר, באחרות ובהבדלים - שאי אפשר היה לזהות בלעדיו. מחקרים מהשנים האחרונות מראים שריח הוא סמן חשוב להגדרה של קבוצות חברתיות שונות, ושהוא משחק תפקיד משמעותי בתהליך של הגדרת זהות אישית. ריח, בנוסף להכל, הוא גם החוש שהכי קשה לבטא במילים - ולכן הוא משמש כמקרה בוחן ייחודי עבור האסטרטגיות היצירתיות שיצירות ספרות פיתחו כדי להתמודד עם מה שחומק מהשפה האנושית, או במילים אחרות, עם ה"אחר" של הספרות. בקורס זה נתוודע יחד למאמרי מפתח מהתחום העולה של "לימודי ריח" במדעי הרוח, ונבחן דרכם את הקשר של חוש הריח לשפה, לספרות, ליחסי כוח ולפוליטיקה - מגדרית, אתנית ולאומית. נשוחח על התובנות הללו באמצעות קריאה ביצירות נבחרות מהקאנון של הספרות האיטלקית - מיצירות של דנטה אליגיירי ללודיביקו אריוסטו, אלזה מורנטה, איטאלו קאלוינו ואלנה פרנטה, כולן יצירות שבהן יש לחוש הריח תפקיד מרכזי. נבחן את האופן שבו היוצרות/ים האלו השתמשו בחוש הריח ובריחות, ונשאל: אילו אחריות באות לידי ביטוי ע"י השימוש בריח בספרות? מדוע ריח ביצירות האלו וביצירות אחרות לרוב מיוחס לנשים או למיעוטים? מהו התפקיד הייחודי של הריח בספרות איטלקית בהשוואה לספרויות אחרות? וכיצד, אם בכלל, הקריאה והמחשבה על ריח בספרות עוזרת לנו להבין טוב יותר אחרות ואחרים/ות?

מטרות הקורס:

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, סטודנטים/ות יוכלו להשתמש בכלים לחשיבה ביקורתית וקריאה ביקורתית שנלמדו יחד בקורס, ולגבש מחשבות מקוריות על היחסים שבין טקסט למציאות חברתית ופוליטית, ועל השימוש בביטויים חושיים על מנת להגדיר אחרות חברתית, פוליטית ומגדרית. כמו כן, לסטודנטים/ות תהיה היכרות עם יצירות מפתח מהקאנון של הספרות איטלקית בתקופות שונות, ויכולת לנתח אותן באמצעות הכלים התיאורטיים שנלמדו.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס:

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. 02.01.24 - הקדמה: מיהו האחר?

-
- ריח במדעי הרוח ובספרות איטלקית, ריח כנושא אינטרדיסציפלינרי
2. 09.01.24 - איך מדברים על הגוף?
Bruno Latour, "How to talk about the Body?"
(אם שיח מוקלט בין קיארה וטל)
3. 16.01.24 - ריח וחברה
Anthony Synnott, "A Sociology of Smell"
(אם שיח מוקלט בין קיארה וטל)
4. 23.01.24 - ריח ומעמד חברתי/מגדר: מטילדה סראו, "טוהר המידות של קקינה" (1884)

מטלת אמצע

5. 06.02.24 - ריח וגבולות השפה: איטלו קלבינו "השם, האף" (1972) + Keller Andreas, Asifa Majid
6. 13.02.24 - הריח של האחר: Classen Constance, "Other the of Odor The"
7. 20.02.24 - הריח והעיר: אנא מריה אורטסה, "סיפורים מנפולי" (1953)
Hsuan L. Hsu "Literary Atmospheric."
8. 27.02.24 - ריח, זהות ומגדר: אלזה מורנטה, "אלה תולדות" (1974)
9. 05.03.24 - ריח, כימיה, גזענות ואנטישמיות: פרימו לוי, סיפורים קצרים
10. 12.03.24 - ריח ומגדר בספרות עכשווית: אלנה פרנטה, "ימי הנטישה" (2002)
11. 17.03.24 - דיון סופי וכיווני מחקר

חומר חובה לקריאה:

Calvino, Italo. "Il nome, il naso", in: *Sotto il sole giaguaro*. Milano: Garzanti, 1986.

קלווינו, איטלו. "השם, האף", תחת שמש היגואר (1986), תרגום אריאל רטהאוז, ספרית פועלים, 1999.

Classen, Constance. "The Odor of the Other: Olfactory Symbolism and Cultural Categories." *Ethos* 20, no. 2 (June 1992): 133-66.

Ferrante, Elena. *I giorni dell'abbandono*. Roma: E/O: 2002. (Excerpts)
פרנטה, אלנה. ימי הנטישה. תל אביב: הקיבוץ המאוחד, 2007. (בחירה)

Hsu, Hsuan L. "Literary Atmospheric." *Literary Geographies* 3, no. 1 (2017): 1-5.

Keller, Andreas. *Philosophy of Olfactory Perception*. Cham: Palgrave Macmillan, 2016, pp. 117-123 (optional: 123-131).

Latour, Bruno. "How to Talk About the Body? The Normative Dimension of Science Studies." *Body & Society* 10, no. 2-3 (June 2004): 205-29.

Levi, Primo. "I mnemagoghi", in: *Storie naturali*. Torino: Einaudi 1966.

Levi, Primo, "The Mnemogogues", in: *The Sixth Day and Other Tales*. Trans. by

Raymond Rosenthal, Summit Books, 1990.

Levi, Primo. *La tregua*. Torino: Einaudi, 1997. (Excerpts)

פרימו לוי, ההפוגה, תל אביב: עם עובד, 2002 (בחירה)

Levi, Primo. *Se questo è un uomo*. Torino: Einaudi, 2015. (Excerpts)

לוי, פרימו. הזהו אדם?. תל אביב : עם עובד, 2012. (בחירה)

Levi, Primo. "Il linguaggio degli odori", in: *L'altrui mestiere*. Torino: Einaudi, 1985.

לוי, פרימו. מקצועות של אחרים, תרגום יונתן פיין, הספרייה החדשה, 2021

Majid, Asifa, and Niclas Burenhult. "Odors Are Expressible in Language, as Long as You Speak the Right Language." *Cognition* 130, no. 2 (February 2014): 266–70.

Morante, Elsa. *La storia*. Romanzo. Torino: Einaudi, 1974. (Excerpts)

אלזה מורנטה, אלה תולדות, תל-אביב: הקיבוץ מאוחד, 1995. (בחירה)

Morante, Elsa, *History. A Novel*. Trans. by William Weaver. London: Penguin Books, 2000. (Excerpts)

Ortese, Anna Maria. "La Città Involontaria", in: *Il mare non bagna Napoli*. Milano: Adelphi, 2008.

Ortese, Anna Maria. "The Involuntary City", in: *Evening Descends Upon the Hills. Stories from Naples*. Trans. By Ann Goldstein and Jenny McPhee, London: Pushkin Press, 2018.

Rindisbacher, Hans J. *The Smell of Books: A Cultural-Historical Study of Olfactory Perception in Literature*. Ann Arbor: University of Michigan Press, 1992. (Excerpts)

Serao, Matilde. *La virtù di Checchina*. Catania: Giannotta, 1884.
מטילדה סראו, טוהר המידות של קקינה (ישראל 2018)

Synnott, Anthony. "A Sociology of Smell." *Canadian Review of Sociology/Revue Canadienne de Sociologie* 28, no. 4 (1991): 437–59.

הסטונדטים.ות מוזמנים.ות לקרוא את הטקסטים בשפה המעדפת ולהעלות שאלות תרגום במהלך הקורס.

חומר לקריאה נוספת:

Armiero, Marco, and Salvatore Paolo De Rosa. "Political Effluvia: Smells,

Revelations and The Politicization of Daily Experience in Naples, Italy." In Methodological Challenges in Nature-Culture and Environmental History Research, ed. by Jocelyn Thorpe, Stephanie Rutherford, and L. Anders Sandberg. Routledge Environmental Humanities Series. London ; New York: Routledge, 2017.

Barwich, A. S. Smellosophy: What the Nose Tells the Mind. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press, 2020.

Ciani Forza, Daniela, and Simone Francescato. Perfume and Literature: The Persistence of the Ephemeral. Padova: Linea, 2017.

מרכיבי הציון הסופי :

הגשת עבודה מסכמת / פרויקט גמר / מטלת סיכום / מבחן בית / רפרט 60 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 10 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
30 %

מידע נוסף / הערות:

הקורס נלמד יחד עם גב טל יחזקאלי, com.gmail@yhzkly.tal

הסטודנטים/ות נדרשים/ות לכתוב עבודה סופית של לפחות 10 עמודים על נושא שנדונו במהלך הסמסטר. תאריך הגשה 1 מרץ 2024.